

सुरस्त्रय महेश्वरम् । तं शिप्रसंज्ञकासारं मनोज्ञं सर्व-
देहिनाम् । शोतामन्त्रजल सर्वैर्घृष्येर्मनससम्भितम् ।
दृष्टा क्षणं हरस्तस्मिन् सौतृक्षयोऽभूद्वेक्षणे । शिप्रां
नास नदीं तज्जाह्नःस्वतां दक्षिणोदधिम् । गच्छन्तीञ्च
ददर्शासौ पावयन्तीं जगज्जनान्” । तत्रैव १९ अ० ।
शिफ्रा स्त्री शि-फ्रक् । दृष्टायां शजाकारे मूले । (शिकुड)
अमरः । शनद्यां शमरंशिकायां शमातरि मेदि० । पशत-
पुष्यायां हृहरिद्रायां राजनि० । उपल्लकन्दे सुकुटः ।
जाटाकारे मूले पु० विद्याविनोदः ।
शिफ्राक पु० शिफेव इवार्थे कन् । पद्ममूले शब्द० ।
शिफ्राकन्द पु० शिफेव कन्दः । पद्ममूले अमरः ।
शिफ्राधर पु० शिफ्रा अधरा यस्मात् । शाखायां शब्द० ।
शिफ्राहृह पु० शिफ्रायां रोहति हृह-क । वटवृक्षे राजनि०
शिसुडी स्त्री (चङ्गोनि) ख्याते क्षुपभेदे राजनि० ।
शि(सि)म्बा स्त्री शास्यति समति वा शम-सम-वा वा
उम्बच् पृषो० । (हिमी) ख्याते शपटार्थे शब्द० । शक्र-
मर्दे पु० शब्द० ।
शि(म्बि)म्बी स्त्री शम-हि नि० वा डीप् । शिम्बायां
(शिम) लतायां हेमच० “महापापकरी शिम्बी” ति०त०
एरकायाञ्च भावप्र० । स्वार्थे क । तत्रैव ।
शिम्बीधान्य न० शिम्बीजातं धान्यं शा०त० । सुदुगादौ
धान्यभेदे भावप्र० । [शब्दर० कप् तत्रैव ।
शिम्बीपर्णी स्त्री शिम्बीव पर्णमस्याः डीप् । सुदुगयां
शिर न० शृ-क । शसक्तके जटा० “पिण्डं दद्यात् गयाशिरं”
वायुपु० । शपिण्डमूले मेदि० । शश्यायाम् शसक्तगरे च
संक्षिप्तया० ।
शिरःफल पु० शिर इव फलमस्य । नारिकेले त्रिका० । गारुडे
शिरःशूल न० शिरसः शूलमिव तापकत्वात् । शूलरोगभेदे
शिरज पु० शिरे जायते जन-ड । केशे शब्द० ।
शिरस् न० शृ-असुन् नि० । शसक्तके शशिखरे अमरः ।
शपधाने शलेनाम् मेदि० ।
शिरसिज पु० शिरसि जायते जन ड वा अलुक् समासः ।
केशे जटाध० लुकि शिरोजोऽप्यत्र । [केशे शब्द० ।
शिरसिरुह पु० शिरसि रोहति रुह-क वा अलुक् समा० ।
शिरस्त न० शिरसि कायति प्रकाशते कै-क । शिरस्ताये हेमच०
शिरस्त न० शिरस्तायते त्रै-क । शिरोरक्तके उष्णीषे अमरः
शिरस्ताण न० शिरस्तायते अनेन त्रै-करणे ल्युट् । शिरो-
रक्षणे उष्णीषे हेमच० ।

शिरस्य पु० शिरसि भवः यत् । शनिमेलकेषु अमरः शिरो-
भवसात्वे लि० । [अस्य दन्त्यादित्वमपीत्यन्ये ।
शिरा स्त्री शृ-क । नाद्यां (शिर) मेदि० । सु-किरच् डिच् ।
शिरापत्त पु० शिरेव पत्तं यस्य । हिन्तालवृक्षे राजनि० ।
शिराल न० शिरोऽस्यस्य लच् । शकरेण्डे शब्द० । तत्
फलस्य शिराशुक्लत्वात्तथात्वम् । शिराशुक्ते लि० ।
शिरालक पु० शिरायामलति पयोमोति अल-खुल् ।
(चाडयोडा) वृक्षभेदे शब्द० ।
शिरावृत्त न० शिरेव वर्तते वृत्त-क्त । शीसके राजनि० ।
शिरि पु० शृ-कि । शखड्गे शिरे शङ्खे लि० उपादि० ।
शशकभे सि०कौ० ।
शिरिष पु० शृ-ईषन् किञ्च । खनामख्याते वृक्षे अमरः ।
“शिरिषो मधुरोऽतृष्णक्षिक्तश्च त्वरो लघुः । दोषशोथ
विसर्पज्ञः कासत्रणविषापहः” भावप्र० ।
शिरिषपत्रिका स्त्री शिरिषश्चेव पत्रमस्या कप् क्वापि अत
रन्त्वम् । श्वेतकिष्कीवृक्षस्य राजनि० ।
शिरोमृह न० शिरःस्यसुपरिस्यं गृहम् । (चिबेधर) चन्द्र-
शालायां हेमच० ।
शिरोग्रह पु० “रक्तमाश्रित्य पवनः कुर्वात् शङ्खधराः शिराः ।
रुचाः सवेदनाः लण्णाः सोऽसाध्यः स्याच्छिरोग्रहः”
भावप्र० उक्ते वातरोगभेदे “शङ्खधरा पीवागताः स
पवनः शिरोग्रहः स्यादित्यन्वयः” भावप्र० । [हेमच० ।
शिरोधरा स्त्री शिरोमस्तकं धरति धृ-अच् । श्रीवायां
शिरोधि स्त्री शिरो धीयतेऽत्र धा-कि । श्रीवायाम् अमरः
शिरोमणि पु० स्त्री शिरसि धार्योमणि शा०त० । शिरोमार्थ्यं
रत्ने चूडामणौ शब्द० । स्त्रीपक्षे वा डीप् । शिरो-
रत्नादयोऽप्यत्र न० ।
शिरोमर्शनं पु० शिरसि मर्नं यस्य । शूकरे हेमच० ।
शिरोरुजा स्त्री शिरो रुजति व्यथयति रुज-क । शसप्त-
अदवृक्षे त्रिका० । इत० । शसक्तकरोगे च ।
शिरोरुह पु० शिरसि रोहति रुह-क । केशे अमरः ।
शिरोरोग पु० इत० हृशुभोक्ते मस्तकरोगभेदे तल्लक्षणं यथा
“अघातः शिरोरोगविज्ञानीयमध्यायं व्याख्यास्यामः ।
शिरो रुजति मन्थानां वातपित्तकफैस्त्रिभिः । सज्जिपा-
नेन शरक्तेन चयेण हृस्त्रिभिः ७ सत्था । स्वर्वावर्त्ताद
न्वाताऽह्यभेदकः शङ्खकैः ११ । एकादशप्रकारस्य लक्षणं
संप्रवक्ष्यते । यस्थानिमित्तं शिरसो रुजश्च भवन्ति तीव्रा
निशि स्यात्साम्बन्धम् । ब्रह्मोपतापैश्च भवेद्विशेषः शिरो-